

Opgave 3 Verantwoordelijkheid en woede

Internationaal gezien is de zaak Joran van der Sloot misschien wel de meest besproken zaak waarin een Nederlandse crimineel betrokken is. Van der Sloot werd in januari 2012 tot 28 jaar gevangenisstraf veroordeeld voor de moord op de Peruaanse Stephany Flores, nadat hij de moord had bekend in de hoop daarmee strafvermindering te krijgen. Er was 30 jaar geëist.

Over deze zaak werd destijds in NRC Handelsblad het volgende geschreven:

tekst 6

De 22-jarige Nederlander is de belangrijkste verdachte van de moord op Stephany Flores (21) uit Peru. Zij werd gisteren dood aangetroffen in een hotelkamer in de Peruaanse hoofdstad Lima.

De Peruaanse politie zegt ooggetuigen en camerabeelden te hebben die bevestigen dat Van der Sloot met het slachtoffer, dochter van een prominente zakenman in Lima, het hotel binnenkwam en het enkele uren later alleen verliet.

bron: NRC Handelsblad, 3 juni 2010

De vraag of Van der Sloot verantwoordelijk kan worden gehouden voor de moord, hangt samen met de vraag of hij uit vrije wil handelde.

Libertariërs zijn ervan overtuigd dat het determinisme onwaar is en dat de mens beschikt over een vrije wil. Mensen kunnen verantwoordelijk voor hun daden gehouden worden wanneer zij uit vrije wil handelen. Om te bepalen of iemand uit vrije wil handelt, zijn er twee verschillende principes die kunnen worden gebruikt. De meeste libertariërs verdedigen beide principes. Eén van beide principes is noodzakelijk strijdig met het determinisme.

3p 14 Waaron kunnen libertariërs Van der Sloot verantwoordelijk houden voor zijn daden?

Beargumenteer je antwoord op grond van beide principes en leg uit welk van beide principes noodzakelijk strijdig is met het determinisme.

Van der Sloot claimt dat hij niet de bedoeling had Stephany Flores te doden, maar dat het min of meer per ongeluk gebeurde.

Eerder werd Van der Sloot al verdacht van betrokkenheid bij de verdwijning van de Amerikaanse Natalee Holloway op Aruba in 2005. Over de gebeurtenissen in Peru rond de dood van Stephany Flores volgt hieronder de versie van Van der Sloot zelf.

tekst 7

Het doodslaan van de 21-jarige Peruaanse Stephany Flores in een hotelkamer in Lima was het gevolg van een uit de hand gelopen ruzie. Alles gebeurde in een opwelling, in een driftbui.

Dat is de strekking van de bekentenis die de 22-jarige Nederlander Joran van der Sloot gisteren zou hebben afgelegd tegenover de Peruaanse politie.

Amerikaanse en Peruaanse media melden de bekentenis op basis van anonieme verklaringen van Peruaanse opsporingsambtenaren.

Van der Sloot zou in de vroege ochtend van zondag 30 mei in woede zijn ontstoken omdat Flores tijdens zijn afwezigheid – Van der Sloot was even koffie halen buiten het hotel – zijn laptop gebruikte. Daardoor zou de Peruaanse mogelijk geheime informatie hebben gezien over het verdwijnen van de Amerikaanse Natalee Holloway die, precies vijf jaar eerder, om het leven kwam op Aruba. Van der Sloot wordt ervan verdacht de Amerikaanse om het leven te hebben gebracht.

bron: NRC Handelsblad, 8 juni 2010

De Amerikaanse filosoof John Martin Fischer verbindt de vrije wil met het hebben van zelfbeheersing. Als we uit vrije wil handelen, zo stelt hij, dan hebben we ons gedrag onder controle. Hieruit volgt dat als we ons gedrag niet beheersen, we dan niet uit vrije wil handelen en we er dan dus ook niet voor verantwoordelijk gehouden kunnen worden. Fischer onderscheidt drie soorten van controle, waarbij ‘totale controle’ de meest vergaande vorm van controle betreft.

- 3p **15** Welke twee andere vormen van controle onderscheidt Fischer? Beargumenteer op basis van tekst 7 of Van der Sloot – volgens eigen zeggen – over elk van de twee vormen van controle beschikte.

Het zou kunnen zijn dat Van der Sloot werkelijk spijt heeft van zijn handelen en dat het door zijn opvliegende karakter komt dat hij Stephany Flores om het leven heeft gebracht.

De filosoof Thomas Nagel introduceert het begrip ‘agent regret’: in het Nederlands actorspijt genoemd.

Daarnaast introduceert Nagel het begrip ‘moral luck’. Hij stelt dat het bijvoorbeeld door omstandigheden zo kan zijn dat iemand morele mazzel of morele pech heeft.

- 2p **16** Onder welke voorwaarde zou er bij Van der Sloot sprake zijn van actorspijt, zoals opgevat door Nagel? Leg ook uit of actorspijt bij Nagel morele pech veronderstelt.

In de publieke opinie heerste verontwaardiging over het gedrag van Van der Sloot. Het lijkt erop dat die verontwaardiging werd versterkt doordat hij mogelijk al eerder betrokken was bij de verdwijning van Natalee Holloway een aantal jaren eerder. Op 29 mei 2005 ontmoette Van der Sloot dit Amerikaanse meisje en reden ze naar een strand, waar hij haar rond 3 uur 's nachts achterliet. Daarna is nooit meer iets van Natalee Holloway vernomen.

Zijn betrokkenheid bij deze verdwijning heeft Van der Sloot officieel steeds ontkend, maar in het televisieprogramma van misdaadjournalist Peter R. de Vries heeft hij voor een verborgen camera wel toegegeven dat hij bij de verdwijning betrokken was. Later trok hij dat echter weer in. In de media stond daarover het volgende bericht.

tekst 8

Misdaadverslaggever Peter R. de Vries beschikt over opnamen die met een geheime camera gemaakt zijn waarop Van der Sloot vertelt dat Natalee Holloway na een vrijpartij op het strand onwel geworden zou zijn.

Van der Sloot zou daarop in paniek een vriend hebben gebeld. Deze vriend, die nog niet eerder in beeld was bij justitie, zou het levenloze lichaam van het meisje vervolgens vanaf een bootje in zee hebben gedumpt.

In een telefonisch interview met Pauw en Witteman bevestigde Van der Sloot gisteren dat hij dit verhaal heeft verteld, maar dat het niet waar is. Dit is heel erg dom, aldus Van der Sloot.

Peter R. de Vries was niet onder de indruk van de verklaring van Van der Sloot. De Vries houdt vol dat uit zijn reconstructie zal blijken dat Van der Sloot betrokken is bij de verdwijning van Holloway.

Het Openbaar Ministerie op Aruba bevestigde gisteren dat beeldmateriaal van De Vries essentiële informatie bevat die tijdens het onderzoek naar de verdwijning van Holloway ontbrak. Dat is aanleiding geweest om het onlangs gesloten onderzoek naar de verdwijning van Holloway te heropenen.

bron: NRC Handelsblad, 26 april 2007 en 2 februari 2008

Vooraf zijn optreden voor de verborgen camera en zijn latere ontkenning iets met de verdwijning van doen te hebben, zetten bij veel mensen kwaad bloed.

Wanneer we de verontwaardiging in de publieke opinie willen beoordelen, zouden we kunnen aansluiten bij de Britse filosoof Peter Strawson die een dergelijke houding een 'reactieve attitude' zou noemen.

Aansluitend bij de Amerikaanse filosoof Derk Pereboom zouden we echter ook kunnen spreken van 'morele woede'.

- 4p 17 Zouden Strawson en Pereboom bovenstaande publieke verontwaardiging kunnen verklaren als respectievelijk 'reactieve attitude' en als 'morele woede'?

Leg daarbij uit wat Strawson onder 'reactieve attitude' verstaat en wat volgens Pereboom 'morele woede' inhoudt en geef een verschil tussen beide begrippen.

In tegenstelling tot de Peruaanse rechtbank zou de al genoemde filosoof Pereboom iemand als Van der Sloot om geheel andere redenen kunnen laten opsluiten. Hij ziet een analogie tussen het in quarantaine plaatsen van patiënten met een besmettelijke ziekte en het opsluiten van misdadigers.

Zelfs al handelde Van der Sloot niet uit vrije wil en was hij volledig gedetermineerd in zijn handelen, toch zou je op grond van zijn bekentenis in het programma van Peter R. de Vries, de veroordeling door de Peruaanse rechtbank en op grond van zijn opvliegende karakter tot de conclusie kunnen komen dat Perebooms analogie van toepassing is op Van der Sloot.

- 2p 18 Is volgens jou de analogie van Pereboom tussen het in quarantaine plaatsen van patiënten met een besmettelijke ziekte en het opsluiten van misdadigers van toepassing op de zaak van Van der Sloot?

Zo nee, waarom niet en aan welke voorwaarde had voldaan moeten zijn om die analogie wel van toepassing te laten zijn?

Zo ja, waarom en aan welke voorwaarde had voldaan moeten zijn om die analogie niet van toepassing te laten zijn?

Als we aannemen dat we in een gedetermineerd universum leven, komt de vraag op of er in een dergelijk universum nog wel ruimte is voor rechtvaardigheid. Duidelijk is in ieder geval dat straffen op grond van het principe van retributieve rechtvaardigheid in een dergelijk universum problematisch wordt.

- 2p 19 Is er volgens jou in een gedetermineerd universum ruimte voor een vorm van rechtvaardigheid?

Geef een beargumenteerde mening op basis van de deugdethische visie op rechtvaardigheid van Aristoteles.